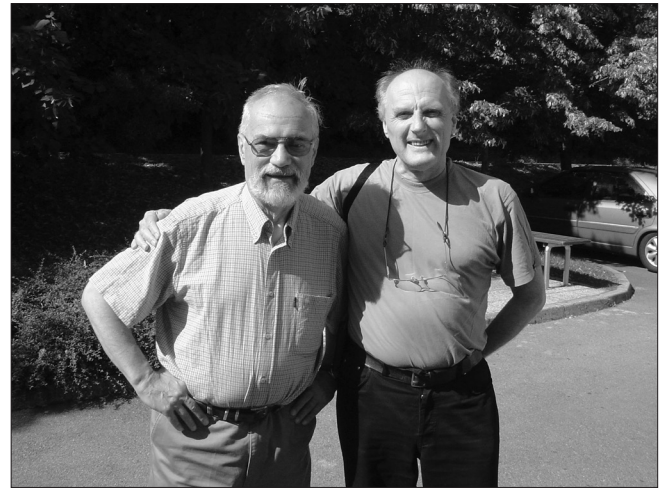

Asen Balikci med predavanjem na Poletni šoli vizualnega.
Foto: Naško Križnar, Nova Gorica, 2004.

Asen Balikci in Naško Križnar na Poletni šoli vizualnega.
Foto: Iris, Nova Gorica, 2004.

ASEN BALIKCI (1929–2019)

Okoli sv. treh kraljev je med vizualnimi antropologi zakročila vest, da je 4. januarja 2019 v Sofiji umrl Asen Balikci, starosta vizualne antropologije in etnografskega filma. V Sloveniji ga bomo ohranili v lepem spominu, saj je tudi pri nas pripomogel k razvoju vizualne antropologije in etnografskega filma. Kot predsednik mednarodne Komisije za vizualno antropologijo pri IUAES je ustvaril planetarno skupnost vizualnih antropologov, prej omejeno samo na zahodni svet. Z organizacijo rednih mednarodnih srečanj in ustanovitvijo *CVA Review* ter pozneje *Visual Anthropology* je omogočil, da smo se mlajši vizualni antropologi lahko učili od uveljavljenih starejših. Takrat je vizualna antropologija postala priznana akademska disciplina.

Asen Balikci se je leta 1929 rodil v Istanbulu, s starši, bolgarskimi Turki, živel v frankofonski Švici in pozneje v Kanadi, kjer je na Univerzi Kolumbija leta 1957 doktoriral iz antropologije. Med raznimi akademskimi zadolžitvami je bil Balikci profesor antropologije na Univerzi v Montrealu, kjer se je leta 1994 tudi upokojil. Do leta 1965 je vodil terensko delo pri Eskimih Netsilik na kanadski arktični obali. Rezultat tega raziskovanja in snemanja je bila znamenita serija 12 filmov (1968) o tradicionalnem eskimskem življenjskem slogu, ki so jo predvajale številne mednarodne televizijske postaje in je od leta 1970 dostopna pri DER (Documentary Educational Resources). Med letoma 1963 in 1966 je bil znanstveni svetnik in zvest podpornik programa MACOS (Man: a Course of Study) v ZDA. S tem programom so želeli nosilci projekta otrokom v ameriških osnov-

nih šolah kulturo tretjega sveta (tudi s pomočjo etnografskih filmov) predstaviti v pozitivni luči in jim tako privzgojili temelje tolerantnega sprejemanja »drugega«.

S serijo o Eskimih je Balikci odpiral področje 'ekologije človeka' (*human ecology*), kar je v sodelovanju s Timothyjem Aschem nadaljeval v filmu *The Sons of Haji Omar* (1978), študiji nomadstva in podeželskega življenja med pastirskimi Paštuni v Afganistanu.

Balikci je med letoma 1989 in 1991 opravljal terenske poti po Sibiriji, kjer je posnel *Chronicle of Sereniki* (1989) in začel program učenja vizualne antropologije s središčem pri Ostjakih ob reki Kazim v zahodni Sibiriji. Pri tem učenju pridobljene izkušnje so eden od temeljev t. i. domorodske vizualne etnografije.

Številne publikacije Asena Balikcija v angleškem, francoskem in bolgarskem jeziku se osredotočajo na etnografijo ljudstev arktičnega kroga in pastoralizma ter na splošno in vizualno antropologijo. Pri nas je objavil članek v prvi mednarodni številki *Glasnika SED*.¹ Med letoma 1966 in 1968 je bil sopredsednik Programa za etnografski film (PIEF), med letoma 1983 in 1993 pa predsednik Komisije za vizualno antropologijo, pridružen urednik revije *Visual Anthropology* (1986–1993) in urednik *CVA Review* (1986–1993).

¹ Asen Balikci: Some new Trends in Visual Anthropology. *Glasnik SED* 1988/1–4, 12–19.

* Izr. prof. dr. Naško Križnar, univ. dipl. etnolog in arheolog, upokojeni znanstveni svetnik Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU, Novi trg 2, 1000 Ljubljana; nasko@zrc-sazu.si.

Asen Balikci med uvodno predstavitvijo filmov na Dnevih etnografskega filma.

Foto: Naško Križnar, Ljubljana, 2008.

Asen Balikci in Allison Jablonko po svečani podelitvi Plaket Nika Kureta na Dnevih etnografskega filma.

Foto: Marko Zaplatil, Ljubljana, 2008.

Ko je zapustil akademski položaj, se je skupaj z ženo in s hčerko, obe sta antropologinji, preselil v svojo domovino Bolgarijo. Tam je med letoma 1992 in 1998 raziskoval medetnične odnose v jugozahodni Bolgariji in kulturo revščine v postsocialistični Bolgariji. Ob tem pa je imel tudi vlogo povezovalca med vizualnimi antropologi v regiji. Spominjam se, da je bil prvi, ki me je opozoril na razvoj beograjskega festivala etnološkega filma in na svežo produkcijo etnografskega filma v Makedoniji.

Na svetovnem spletu je o Asenu Balikciju veliko podatkov, najlepše pa je prikazan v filmu Rolfa Husmanna in Manfreda Kruegerja Poklicni tujec (2009). Vidimo ga v Sikkimu (Indija), kjer hčerka Ana živi in opravlja antropološke raziskave, vidimo ga v rodnem Istanbulu, v četrti, kjer se je rodil, in v nekaterih krajih, kjer je opravljal terensko delo.

Asen Balikci je bil večkrat v Sloveniji. Leta 2004 je predaval na Poletni šoli vizualne etnografije v Novi Gorici in tam predstavil tudi svoje filme; posneto predavanje je dostopno v arhivu AVL ZRC SAZU. Ko je bil leta 2008 s specialnim programom svojih filmov gost na Dnevih etnografskega filma, sta bila z Allison Jablonko prva prejemnika Plakete Nika Kureta, ki jo Slovensko etnološko društvo podeljuje za zasluge pri razvoju slovenskega etnografskega filma.

Asen ni bil filmski praktik, vendar je skušal z ekipo vedno doseči tisto, kar je odlikovalo njegovo metodologijo etnografskega filma. Ta pa je, na kratko, približanje človeku in spuščanje kamere na njegovo kulturno raven.

Dragi Asen, pogrešal bom tvoj grleni bariton in tvojo tehtno razlago osnovnih pojmov etnografskega filma, ki danes veljajo za klasiko.